

Навчальний посібник

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА	5
Глава 1. Основні поняття теорії держави	5
1.1. Основні теорії походження держави	5
1.2. Поняття, ознаки та атрибути держави	8
1.3. Функції держави та основні форми їх здійснення	9
1.4. Форма держави: поняття, види та структура	10
1.5. Форми правління сучасних держав	11
1.6. Форми державного устрою	13
1.7. Форми державного режиму	15
1.8. Механізм держави. Загальна характеристика системи органів державної влади в Україні	15
1.9. Громадянське суспільство і держава	18
1.10. Поняття й основні характеристики демократичної, правової та соціальної держави	20
Глава 2. Основні поняття теорії права	23
2.1. Поняття та види соціальних норм. Правові норми в системі соціальних норм	23
2.2. Поняття права та його ознаки	25
2.3. Природне і позитивне, соціальне та юридичне право	26
2.4. Сучасні підходи до вивчення права	27
2.5. Функції та принципи права	28
2.6. Джерела (форми) права як зовнішні форми його прояви	31
2.7. Поняття правового та нормативно-правового акту. Закони і підзаконні акти	32
2.8. Дія нормативно-правових актів у часі, у просторі та за колом осіб	34
2.9. Система законодавства і система права. Поняття галузі права та правового інституту	35
2.10. Право публічне і приватне, матеріальне та процесуальне	37
2.11. Структура та види норм права	38
2.12. Поняття, принципи та види правотворчості	39
2.13. Тлумачення норм права. Поняття інтерпретаційного акту	40

Правознавство

2.14. Систематизація нормативно-правових актів	42
2.15. Поняття та структура правовідносин. Юридичні факти.....	44
2.16. Реалізація норм права та правозастосування	46
2.17. Поняття правомірної поведінки та правопорушення	47
2.18. Склад правопорушення й юридична відповідальність	49
2.19. Правове регулювання, його засоби, методи та механізм	50
2.20. Поняття законності та правопорядку	52
Завдання для самоконтролю до І розділу	53

РОЗДІЛ ІІ. ОСНОВИ ГАЛУЗЕВОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....57

Глава 3. Основи конституційного законодавства.....57

3.1. Історичні передумови розвитку конституціоналізму в Україні	57
3.2. Поняття та джерела сучасного конституційного права України	60
3.3. Основні засади конституційного ладу в Україні	62
3.4. Громадянство України	64
3.5. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина	65
3.6. Конституційне регулювання виборів і референдуму як форм безпосередньої демократії в Україні	67
3.7. Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади. Правовий статус народного депутата України	69
3.8. Порядок прийняття законів і внесення змін до Конституції України	72
3.9. Конституційно-правовий статус Президента України	75
3.10. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади	78
3.11. Конституційний статус судової влади в Україні. Система судів загальної юрисдикції	81
3.12. Конституційний суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції	84
3.13. Конституційний статус прокуратури України. Правоохоронні органи України	86
3.14. Територіальний устрій України. Правовий статус Автономної Республіки Крим	88

Навчальний посібник

3.15. Місцеве самоврядування в Україні	90
Завдання для самоконтролю	91

Глава 4. Основи адміністративного законодавства .....

4.1. Загальна характеристика адміністративного законодавства і Кодексу України про адміністративні правопорушення	93
4.2. Предмет, метод та структура адміністративного права України	96
4.3. Співвідношення понять: державне управління і виконавча влада	97
4.4. Суб'єкти адміністративного права	101
4.5. Адміністративна відповідальність та адміністративне правопорушення	104
4.6. Адміністративні стягнення: поняття та види	106
4.7. Адміністративна юстиція і процес	109
Завдання для самоконтролю	110

Глава 5. Основи цивільного законодавства .....

5.1. Загальна характеристика цивільного законодавства та Цивільного кодексу України.....	113
5.2. Поняття, зміст і види цивільних правовідносин.....	114
5.3. Суб'єкти цивільних правовідносин.....	116
5.4. Об'єкти цивільних правовідносин.....	120
5.5. Право власності.....	121
5.6. Правочини.....	126
5.7. Загальна характеристика зобов'язань: поняття, зміст, підстави виникнення та припинення.....	128
5.8. Цивільно-правові договори: поняття, види, порядок укладання та припинення.....	131
5.9. Загальна характеристика окремих видів цивільно-правових договорів.....	133
5.10. Загальна характеристика спадкового права.....	137
Завдання для самоконтролю	140

Глава 6. Основи законодавства про підприємницьку діяльність.....

6.1. Загальна характеристика законодавства про підприємницьку діяльність.....	143
--	-----

Правознавство

6.2. Поняття та принципи підприємництва	144
6.3. Суб'єкти підприємницької діяльності.....	144
6.4. Державне регулювання підприємницької діяльності.....	151
6.5. Правове регулювання відносин власності суб'єктів підприємницької діяльності.....	153
6.6. Правове регулювання банкрутства.....	155
6.7. Припинення підприємницької діяльності.....	156
6.8. Правові засади обмеження монополізму суб'єктів підприємницької діяльності.....	158
Завдання для самоконтролю	161
Глава 7. Основи сімейного законодавства	163
7.1. Загальна характеристика сімейного законодавства та Сімейного кодексу України	163
7.2. Поняття шлюбу. Порядок та умови його укладання	164
7.3. Особисті немайнові та майнові права й обов'язки подружжя	166
7.4. Права та обов'язки подружжя по утриманню	169
7.5. Припинення шлюбу	171
7.6. Визначення походження дитини	172
7.7. Права й обов'язки батьків і дітей	173
7.8. Поняття усиновлення, опіки та піклування.....	175
Завдання для самоконтролю	177
Глава 8. Основи трудового законодавства	179
8.1. Система і основні принципи трудового права України	179
8.2. Трудовий договір	180
8.3. Робочий час і час відпочинку.....	187
8.4. Трудова дисципліна	189
8.5. Матеріальна відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації.....	190
8.6. Трудові спори	193
Завдання для самоконтролю	196
Глава 9. Основи фінансового законодавства	199
9.1. Поняття, структура і джерела фінансового права	199
9.2. Бюджетне право	201

Навчальний посібник

9.3. Податкове право	206
Завдання для самоконтролю	213
Глава 10. Основи кримінального законодавства	215
10.1. Загальна характеристика кримінального законодавства і Кримінального кодексу України	215
10.2. Поняття, ознаки та класифікація злочинів. Поняття кримінальної відповідальності.....	216
10.3. Склад злочину	218
10.4. Співучасть у злочині та його стадії	220
10.5. Обставини, що виключають злочинність діяння	221
10.6. Покарання та його види	221
10.7. Обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання	225
Завдання для самоконтролю.....	227
Завдання та задачі для самостійної роботи	229
Словник основних термінів.....	233
Предметний покажчик	237
Список використаної та рекомендованої літератури	240